

en-God, doch
atuur.
en, tenzij er
scheppen
(de moge-
door God ge-
wet van de
al in 't pa-

den afval
tergrond zijn
daarentegen
niet buiten.
den mensch

sthoofdstuk
g Antiochus
in zijn effec-
christ, en dus
is' geboorte).
dan verschij-
op het hoog-
de maat zul-
noet tot zijn
Want die af-
Alle zonde
concentratie
er: een anti-

tenen zal, en
eer een zaak
zelfde, maar
in elke eeuw
voor wat be-
an velen het
en: het dwe-
en de navol-
iteraard een
idacultus sa-

erheden? Ze-
óó begint, en
en tijd om in
postaten van
ken. Maar ze
neer; en wie
nstander, die
eren; de de-
teekent met-
kent koning
gezicht"; d.i.
chtswelluste-
s, raadselen
lomatie, man
trekken, die
in het beeld
machthebber,
isch profeet.
wegen moet,
de deze week
an het over-
econde, noch
rde stijgende
verlieftheid
nd is en cul-
f een gevolg
e praeparatie
gen iedereen
st stuk staat
pereiders van
vangelisatie-
e wereld om
en microfoon
collectie, die
K. S.

VEN

ldag van het
pen, één der
boven was
been in „Be-
inee, die nog
den „Nood-
semse, thans
kant verbon-
it is die pre-
logsjaren be-
vraagt nu
rullemand te

voor is deze
isch ook. De
ons kerkelijk
de kerk die
hij aan beide
j verwijt nu
rkeerd is ge-
moet wor-

den". „Men heeft de aandacht aan de Dogmatiek ge-
wijd, maar dezelfde menschen liepen ethisch mank
aan beide beenen". Hij klaagt, dat hij zich in zijn
kerk gevoelt als een zwerver, in die kerk, waarvoor
hij in de oorlogsjaren zijn strijd had ingezet. De Duit-
schers hebben hem de kerk niet ontnomen, maar „zij,
die achterbleven en de kerk moesten bewaren". Hij
verwijt allen, die kerkelijk gestreden hebben, dat ze
hem zijn kerk hebben ontnomen, en verfoeit den pa-
pierrommel van beide kanten. Hij ziet een nieuwen
strijd komen tegen een politiek godsdienstige groep,
die nog geen naam heeft, doch die nog geraffineerder
dan het Nationaal-socialisme den aanslag zal plegen
op onze jeugd. In dat verband treft de klaagt: „O
God, ik moet vechten en ik ben mijn startpunt kwijt,
mijn geliefde kerk". En bewogen is de oproep aan
het slot: „Redt de jeugd".

Niemand heeft het recht te lachen om den moed
van dezen man. Het is een bitter ding, om predikant
te zijn zonder gemeente. Om ambtelijk verbonden te
zijn aan een kerk, terwijl je toch eigenlijk de kerk niet
meer vinden kunt. Om in het werk der evangelisatie
de afgedwaalden te zoeken, zonder in staat te zijn
hun het adres van de schaapskooi van Christus te
wijzen. De Slomp moge mijn verzekering gelooven,
dat het alleen mijn bewogenheid over zijn crisis is,
die me doet schrijven.

Doch dan zou ik hem toch graag enkele dingen wil-
len zeggen:

1. U is van oordeel, dat deze strijd niet gevoerd
had mogen worden.

O n z e r z i j d s (denk aan het optreden van K. S.
ter synode van 1936) is nadrukkelijk gezegd, direct
in het begin: synode, die het toch niet; begin den
strijd niet, want waar zal het einde zijn, als we ker-
kelijke paarden spannen voor den wetenschappelijken
wagen? Van den anderen kant echter is in '36
gezegd: we moeten den strijd beginnen over de
leer, want de toestand is ernstiger dan in '26. Van
diezelfde zijde werd in '42 verklaard, (hoewel tal-
loozen smeekten: houd er toch mee op): we moeten
den strijd tegen de dwalingen voortzetten; we
geven als synode daarom leeruitspraken; we binden
iedereen. Van diezelfde zijde werd in '43, — toen
bezuarden vroegen: neem die leeruitspraken toch
terug, — verklaard: wij moeten ze handhaven,
en wij roepen de kerkeraden op om toe te zien op de
belijdenis. Toen de strijd v a n d e z i j d e d e r
s y n o d e met uiterste felheid werd gevoerd, was
er in het najaar van 1943 een andere „zwerver",
bekend als K. S., die de synode toeriep: staak toch den
strijd; laat de besluiten maar staan, maar schort de
binding op tot na den oorlog, dan kunnen we eerst
nog eens over de kwesties praten; doch de synode
zei: wij gaan voort, K. S. was terwille van den vrede
der kerken bereid over de leergeschieden te zwijgen,
als men ondertusschen maar niemand aan de leer-
uitspraken bond; want het laatste moest onherroe-
pelijk tot een crisis leiden; doch de synode was voor
alles doof. Als de Slomp nu van oordeel is, dat de
strijd, die in de leeruitspraken werd gevoerd te-
gen een deel der broeders, uit den boeze is, geloof
ik, dat het zijn roeping was om met die broeders den
strijd t e g e n d e b i n d i n g aan die uitspraken
te voeren. De Slomp had oorspronkelijk niets tegen
de Duitschers, doch toen ze den vrede van Neder-
land verstoorden en met hun heidendom onze jeugd
vergiftigden, toen heeft hij den strijd opgevat, en niet
gezegd: hier mag niet gevochten worden.

2. U zegt: het was een strijd om de dogmatiek, en
men vergat de elischen der ethiek. Het was K. S., die
in „Looze Kalk" een woord sprak over de zede-
lijke crisis in de Geref. Kerken. Heusch, de Slomp,
U begrijpt van de vrijmaking niets, als U denkt, dat
we streden en strijden voor een bepaalde dogmatiek,
b.v. voor de binding aan de dogmatiek van Schild-
der tegenover de binding aan de dogmatiek van
Ridderbos aan den anderen kant. Als het een
kwestie was geweest van de eene dogmatiek tegen-
over de andere dogmatiek, inderdaad, dan hadden
alleen de dogmatici van professie aan den slag kun-
nen deelnemen. Dan was het voor de gewone ge-
meenteleden onmogelijk geweest te kiezen. En als die
dogmatici dan komen aandragen met Calvijn, Beza
en al die zware latijnsche folianten, dan zegt U: ik
kan tegen die knappe menschen niet op; en ik zeg het
U direct na. Zoo'n strijd is voor gewone leden en ge-
wone dominees niet te volgen.

Doch de kwestie lag anders. Een bepaalde dogma-
tiek, laat ik nu voor het gemak maar zeggen: die
van prof. Ridderbos, werd bindend opgelegd
aan allen als confessie, als uitdrukking van het
allerheiligste geloof. Die binding aan dat eene dogma-
tiekje, dat verscholen lag in „te houden voor weder-
geboren etc.", die binding was een last, die de
gemeente niet kon dragen, en de dominees evenmin;
eenvoudig omdat de kerk nooit gebonden mag wor-
den aan een bepaalde theoretische constructie. En
daarom zei K. S.: die binding deugt niet; hij streefde
toen niet voor het gezag van zijn eigen theorie,
doch tegen de binding aan eenige theorie, welke
dan ook. Hij zei: laat ons blijven bij het eenvoudige
Woord, dat we allen verstaan als gezalfde heiligen;
laat ons blijven bij de binding aan de simpele belide-
nis, die de F. Slomp met de boeren van Heemse even-
goed kan lezen als K. S. met zijn studenten in Kam-

pen. Dat was geen strijd om de dogmatiek, doch té-
gen de binding aan de dogmatiek. De strijd om één
te blijven in het dogma dat allen vereenigt moest
gevoerd worden, toen de binding aan een de kerk ver-
deélende constructie werd opgelegd.

3. Nu zegt U wel: de strijd aan beide kanten is
mis. U hebt het over kerkelijke hartstochten, die on-
zuiver zijn. Ik geloof met U, dat er onheiligh vuur
aan beide kanten kan zijn. Ik zou niet graag bewee-
ren, dat ik zelf in dezen strijd zonder zonde ben ge-
weest. Maar ik zeg er meteen bij: ondanks mijn ge-
breken in den strijd was de strijd zelf noodza-
kelijk, terwille van de kerk en haar eenheid. On-
danks alle besmetting des vleesch was de zaak,
waarvoor we streden, rechtvaardig. U weet, dat
ook in de illegaliteit heel wat „vleesch" was, doch
daarom veroordeelt U nooit de illegaliteit.

4. U klaagt: „ze" hebben me mijn kerk afgenomen.
Het heeft me ontroerd. Het was een bitter ding voor
U te moeten ontdekken, dat de kerk waarvoor U
streed, in scherven lag op het moment dat U niet
langer behoefde te zwerven. Eerst zwierf u ter wil-
le van de kerk, nu gevoelt U zich zwerver van we-
ge de kerk. Het laatste is erger. Maar wie zijn die
„ze", die u uw kerk hebben afgenomen? U zegt: allen,
die gestreden hebben. Maar, de Slomp, U was er zelf
toch ook nog? Waarom liet U zich uw kerk ont-
nemen? Inderdaad, daar was een synode, die ingreep
in het vrije leven ook van uw kerk; die U beval wat
ge zoudt preeken; die uw kerkeraad eenvoudig voor-
schreef wie hij op zijn kansel mocht toelaten; die aan
niemand het recht van ratificatie harer besluiten
meer toestond. Zij nam U en uw kerkeraad uw amb-
telijke macht eenvoudig af, en daarmee nam ze U
uw gemeente af. Maar U was er zelf toch ook nog?
Ik vind — en dat valt me juist op bij U! — U hierin
te passief. In de oorlogsjaren immers klaagde U
niet: „ze" nemen ons onze jongens af, — „ze", de
Duitschers. Maar U liet zich de jongens niet afne-
men, en organiseerde het verzet. En U riep velen
wakker: „ze" kunnen zeggen wat ze willen, maar wij
staan onze jongens niet af. Waarom verdedigde U uw
kerk dan niet tegen de aanslagen, die in leeruitspra-
ken en schorsingen op de eenheid ook van Uw kerk
werden gedaan? In de oorlogsjaren hebt U verwoed
gestreden tegen allen, die slechts klaagden over wat
„ze" (de Duitschers) deden, maar die ondertusschen
aan de uitvoering van al die verordeningen mede-
werkten. Nu vind ik het zoo tragisch dat U ook slechts
klaagt over „ze", en niet handelt zooals voorheen.
Want den nood, waarover U klaagt, hebben de vrij-
gemaakte ambtsdragers allen gekend. Ik heb nim-
mer voor een dogmatiek gevochten, en van Calvijn
en de andere oude schrijvers, die U noemt, heb ik
bitter weinig gelezen, misschien wel te weinig. Doch
ik kreeg, precies als U, het gebod om niets te leeren
wat met 1942 niet volkomen in overeenstemming was,
en toen heb ik alleen maar gezegd: dat kan ik niet
volbrengen. Ik ontving, precies als U, het bevel om
Schilder en Greijdanus als openbare grove zondaars
uit te bannen, en voor hun bekeering te bidden. Toen
heb ik alleen maar gezegd: dat mag ik niet doen. Heb
ik den strijd begeerd, toen ik dat zei? Ik heb dien
verkeerden oorlog alleen maar geweigerd. En daarom
ben ik afgezet als iemand, die als trouw dienaar in
de gemeente van Christus niet meer geduld kon wor-
den. U kunt alle papierrommel van mij cadeau krij-
gen, als U de simpele feiten maar wilt zien.

5. U ziet een nieuwen strijd komen, en U is uw
startpunt kwijt. Ik zie dien strijd ook naderen, doch
geloof tevens, dat niemand de kerk als startpunt
kwijt hoeft te raken, die als herder de kerk leiden
blijft met de oude staven. De Schrift, de drie For-
muliëren en de K.O. De welbeproefde herderstaven,
waarmee de kudde bijeen blijft, en beveiligd wordt
tegen alle wolven die haar willen verstoren. Daar-
om weiger ik die staven uit te rullen voor nieuwe, of
ze nu het jaartal 1942 of 1946 dragen; want wan-
neer is de kudde zoo verstrooid geweest als toen uw
synode dezen nieuwen staf ons in de handen drukte?
Is er binnen de kerken ooit groter chaos geweest
wat aangaat de leer, als toen zoogenaamd ter-
wille van de éénigheid der leer de formule van 1942
kwam en sindsdien vervangen werd? Ik weiger ook
de K.O. los te laten, terwille van de edicten eener
synode, die beweert aan de K.O. niet gebonden te
zijn. Waar hebt U ooit een kerkrechtelijke verwar-
ring gezien als in Uw kring, sinds art. 31 opzij werd
gezet? Ik denk aan de Friese predikanten. Zij ge-
ven bezwaarde brochures uit, en organiseren con-
ferenties van bezwaarden. Ze spreken openlijk over
het door de synode gepleegde onrecht. Ik kan hun
weg niet bewonderen. Ik meen, dat ze in kerke-
lijke vergaderingen moeten doen naar wat ze op
conferenties zeggen. Het lijkt me niet
de kerkelijke weg, dien ze op dit oogenblik gaan. Op
conferenties verwerpen ze in woorden, wat ze in de
kerk nog altijd slikken in feite. Als ds v. d. Heide
c.s. zeggen: de schorsingen zijn allemaal onrecht,
waarom werken ze dan toch nog één dag aan de
handhaving van dat onrecht mee? Waarom weigeren
ze niet op staanden voet ook maar één schorsing als
bindend te erkennen? Doch afgezien daarvan: de
Friese predikanten ageeren openlijk tegen de han-
delingen hunner synodes; de Slomp slaakt openlijk
een noodkreet over de zonden, óók van zijn synodes;

ASSOCIATIES.

„Trouw" weet wat ons Christenvolk in dezen ge-
schokten tijd — de tijd is meer geschokt dan het
volk! — noodig heeft.

Leiding!

Op 7 Mei bracht het „van onzen sportredacteur"
— we zijn toch sinds Kuyper z'n driestarren op het
Standaardbureau deponeerde wel vooruitgegaan —
een bijna lyrisch gestemd verslag van een reuze-voet-
balmatch in het stadion Feyenoord. Tolle et lege,
neem en lees: „Te lang moesten de duizenden wacht-
ten op een doelpunt. Soms was het merkwaardig stil
in deze machtige sportarena, een opmerkelijke stilte
bij een sport-evenement. Men teerde te lang op su-
blieme goals van Wilkes, die echter nog eenmaal de
harten deed trillen, toen hij een schot loste, waarbij
de bal van de paal het veld insprong. De Deensche
doelman lag languit in zijn doel, doch hij zou het
schot niet hebben kunnen keeren".

Als ik daarbij was geweest.....

Dan zou ik existentieel hebben meégeleefd.....

Ik heb dat woord uit het Gereformeerd Weekblad.

In dit verband beteekent het, dat je zóó meeleeft,
dat héél je existentie bij den bal en den doelman be-
trokken is. Als ik prof. Berkouwer tenminste goed
heb begrepen.

„In deze machtige sportarena.....".

Ik zie haar voor mij.....

Ons christenvolk als een wolk van getuigen op de
rijen.....

Ik zie andere arena's.....

Ons christenvolk binnen het amphitheater op het
veld.....

Ingenaald in schaapsvellen.....

„Sommigen hebben in schaapsvellen gewandeld.....".

Daar komen de leeuwen!

Knipperend met de oogen tegen het felle licht.

Het is merkwaardig stil in deze machtige arena.

Totdat de slachtschaapken een lofzang aanheffen
ter eere van den Agnus Dei, het Lam Gods, dat hen
kocht.

Dan gebeurt het.

Een vervaarlijk gebrul.....

Bloed en vleesch.....

Een uur later wordt de arena schoongeveegd.....

— „Trouw tot in den dood!"

— „Ik zal u geven de kroon des levens!"

Hoe je toch zoo ineens van Feyenoord naar Rome
komt.....

Mijn leermeester in de psychologie zei, dat dat
associaties zijn.....

— Associaties.....

— Van Trouw en de moderne sportverdwazing?

Dat misschien óók..... Maar ik bedoelde eigenlijk
van Feyenoord en Rome.

— O, bedoel je dat?

— Ja, meer zal er wel niet achter zitten. Ik heb
daar wel eens meer last van.

— Mag je wel eens naar laten kijken!

— Waar?

— Bij professor Waterink!

— Maar die is toch van De Standaard?

D. E. C.

Schilder schreef indertijd alleen maar een briefje, in
gesloten enveloppe, aan de kerkeraden, waarin hij op
de dreigende gevaren wees. Weet U, wat mij nu treft?
Toen Schilder dat rustige briefje schreef en in den
kerkelijken weg bleef, kwamen Haagsche dominees
in het geweer en vroegen van de synode maatregelen
tegen dien muiter. Een simpele, kerkelijke waarschu-
wing was toen een dermate grove zonde, dat hij
geschorst werd en afgezet, en de kerken moesten om
zijn bekeering bidden. De Friese predikanten ver-
gaderen in conferentie, en verzoeken publicaties in
de bladen, en ze doen dat aan den vooravond van een
nieuwe synodesitting. Niet één der Haagsche domi-
nees sprong op de ketting om maatregelen tegen die
Friese muiter te treffen; prof. Ridderbos reageer-
de heel slappes op hun actie in zijn krant; de sy-
node kwam bijeen, maar doet niets;
terwijl dit in haar oog een veel ernstiger revolutie
was dan waarvan men K. S. indertijd betichtte.
Maar waar zijn de schorsingsbul-
len nu? En de bidbrieven inzake
hun bekeering?

De Slomp schrijft een brief, tienmaal meer vernie-
tigend voor het beleid der synode dan die van Schild-
der; een open brief, en niet in gesloten enveloppe
zooals bij Schilder indertijd. Die brief wordt opge-
nomen in „Belijden en Beleven", hoofdredacteur als
ik mij niet vergis: prof. Groshede, de man
die indertijd oneindig fel was. En die brief wordt
overgenomen door „Eenigheid des Geloofs", onder
redactie mede van ds de Graaf, den auteur van
de vervangingsformule en moderamen van de sy-
node, die het vonnis over Schilder bekrachtigde. Ze